

CİMRİLİK, HEVA VE KENDİNİ BEĞENME

Eûzubillahimineşşeytânirracîm.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdülillahi rabbilâlemin ve'l-âkibetü li'l-müttekîn. Vessalâtü vesselâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahibihî ecmaîn.

İ'lemû eyyühe'l-ihvân enne efdale'l-kitâbi kitâbullah ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem ve şerra'l-umûri muhdesâtühâ ve külle muhdesin bid'ah ve külle bid'atin dalâleh ve külle dalâletin fi'n-nâri. Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi sallallahu aleyhi ve sellem.

a. Saklanan paradan hayır olmaz

«**الْمُهْلِكَاتُ ثَلَاثٌ: إِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ، وَشُحٌّ**»

«**مُطَاعٌ، وَهَوَى مُتَّبَعٌ. بَرَّ وَالْعُسْكَرِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ.**»

el-Mühlikâtü selâsetün: İ'câbu'l-mer'i bi-nefsihi ve şuhhun mutâ'un ve heven mütebe'un.^{1]}

¹ İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn*, II, 273, r. 961; Ali el-Muttakî, *Ken-zu'l-ummâl*, XVI, 45, r. 43866; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, III,

... Onun için saklanan parada hayır olmaz. Para ancak Allah yollarına vereyim diyerekten Allah için saklanır ki yeri geldi miydi aktarıverir. Onun için tehlikenin en büyüğü *şuhhun mutâ'*, vermemek.

Evela insan kendi nefsimizi cemiyete uygun bir şekilde beslemesi, giyinmesi şarttır. Cemiyetin haline göre giyinmeyip de pejmürde giyinen insanların, vakti olup da pejmürde giyinen insanların şهادeti de makbul değildir. Hâkim şهادete çağırırsa, “Bu adamın bu kıyafeti ne! Çık buradan!” der.

Niçin?

“Sen vakitli bir adamsın, sana böyle [elbise giymek yakışmaz.] Pejmürde elbise fukaraya ait, sen fukara bir adam değilsin ki, niçin giyinmedin? Demek sen bahîl bir adamsın, senin şهادetin kabul değil, çık dışarıya!” der.

Mesela zengin bir insan sepetini omzuna almış evine götürüyor, bunun da şهادeti makbul değildir. Çünkü vereceksin bir fukaraya on kuruş, götüreceksin senin evine o. Sen o on kuruşu kıskanıyorsun kendin götürüyorsun

219; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, IV, 152, r. 1344; İbn Adî, *el-Kâmil*, VII, 485.

o yükü. Binâenaleyh bu kıskanma cimrilikten ileri geliyor ki onun da şهادeti makbul değildir, hâkim onu da kovar huzurundan. Eğer davacı, “Efendim, bu böyledir!” dedi miydi hâkim, “Çık dışarı!” der.

Onun için cimrilik katiyen makbul değildir: *Şuhhun mutâ’*.

Ve heven müttebe’un. “[Helak edici şeylerden] birisi de nefs-i hevâsına uymaktır.”

Nefs-i hevâsına uymak!

Şimdi ki, tâbirde kusurumuza bakmazsanız, yaz mevsimlerinde bu deniz kıyılarına akış *nefs-i mutâ*dır. Nefsine uymuş, arzusuna tâbi olmuş, orada günahlara boyanmak için gider. Cemaatten mahrumdur, cumadan mahrumdur, vaaz u nasihatten de mahrumdur. Bu yeter zaten ona! Bu memlekette insanları sayacak olsak bu sayfiyeye giden insanların sayısı;

Mahmut bey kaçta kaç tutar, yüzde on olur mu acaba?

Ancak yüzde onu sayfiyeye giderse [yüzde] doksanı [gitmiyor demektir.]

E bu doksan da insan değil mi, bunların da havaya ihtiyacı yok mu, bunların da gezmeye ihtiyacı yok mu?

Bu doksan nasıl oturuyorsa sen de otur öyle.

“Yok, benim param var malım da var, bu yaşayış benim için kâr, lazımdır!” [derse, bu insan] *heven müttebe'un*, hevâsını uymuş bir insandır.

b. Müslüman cemiyetinin insanlarına uyan insandır

Müslüman cemiyetinin insanlarına uyan insandır. Cemiyet fakirse sen de onlarla beraberisin, cemiyet ihtiyaç içerisinde kıvranırsen sen yaşamaya ve keyfini sürmeye meyyal olduğun vakitte *heven müttebâ* ki, helaka götüren şeylerdendir. Helake götüren üç şeyden birisi bahillik, ikincisi *heven müttebâ*, hevâsına uyuyor.

Bursalı İsmail Hakkı hazretleri yazar, her kitapta da var ya, Peygamber Efendimiz'den alınmış. İnsan kendi arzusunu Allah'ın arzusuna uydurmadıkça müslüman olamaz. İnsan arzularını Allah'ın arzularına, Allahu Teâlâ'nın kitabına, peygamberin yoluna uydurmadıkça tam müslüman olamaz. Hevâsına tâbi olan müslüman noksan müslümandır, zayıf müslümandır.

“[Helak edici şeylerden] üçüncüsü de kendini, kendi reyini beğenen.”

Doğru benim sen yanlışsın, benim yolum da doğru, işim de doğru, sözüm de doğru. Yanlış sensin.” diyor, kendininkini beğeniyor. Bu da insanları helaka sevk eder.

Onun için;

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾

*Ve şâvirhüm fi'l-emri*² âyet-i kerîmesinde müşâvere niçin emrolunmuş?

Müşaverenin emrolunmasına [uyarak istişare etmelidir.]

Ne dersin sen, bu işi böyle yapacağız?

O bir şey der, öteki de bir şey der, öteki de bir şey der, ortasını bulursun ona göre hareket edersin. Yok ille benim dediğim olacak dersin bu helake götürən, kendini beğenmeden ibaret olan şeydir, ki insanları helake sürekliler.

Allah muhafaza etsin.

Binâenaleyh;

² 3/Âli İmrân, 159.

«عُرِجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ، فَمَا مَرَرْتُ بِسَّمَاءٍ إِلَّا
وَجَدْتُ فِيهَا اسْمِي مَكْتُوبًا: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، وَأَبُو
بَكْرٍ الصِّدِّيقُ خَلْفِي. الْحَسَنُ بْنُ عُرْفٍ فِي جُزْئِهِ عَد
حَلَّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.»

*Urice bî ile's-semâi fe-mâ merertü bi-
semâin illâ vecedtü fîha'smî mektuben: Mu-
hammedün resûlullâhi ve Ebû Bekri's-sıddîku
halfî.*³

Şimdi ben bu semaya urûc edildim, bu melekler de bana bunu sordular, ben de bunların cevabını böylece verdim de siz de duyun. Siz de duyun, helake mi gitmektesiniz yoksa saadete mi gitmektesiniz bunu anlarsınız.

Fe-mâ merertü bi-semâin. Yedi kat semâ çıkıyor ya, her semânın mesafesi de şu kadar. İçerisinde bir çok da görülecek hadiseler var. Mesela orada cenneti de cehennemi de gördüğü vakitte Cebrail *aleyhisselam*'a sordu;

Burası neresi?

³ Ebû Ya'lâ, *Müsned*, XI, 488, r. 6607; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-
evsat*, II, 318, r. 2092; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, XXX, 203;
Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, IX, 41, r. 14296; İbn Adî, *el-Kâmil*,
V, 316; İbnü'l-Cevzî, *Mevzu'ât*, I, 318.

Cehennem.

Bana göstermez misiniz, şurasını göreyim ben bir?

Bekçisi Hâzin, kapkara simsiyah korkunç bir yüz ile orada.

Kim bu?

İşte cehennemın bekçisi bu.

Aç bakalım! Bak *sallallahu aleyhi ve sellem* gelmiş cehennemi görecek.

Bir açtı kapılarını, dehşet!

Orada gördüğü manzaralardan bazıları hatırında kalmış, mesela bir insanın önüne taze ekmek, taze yemek, taze etler, işte taze pirzolalar, kaymaklar, ballar böyle önünde, bir tarafta da kokmuşları var. Bu tazeleri bırakmış kokmuşlarını yiyor.

Kim bu yahu, bu deli?

Bu dünyada iken helali bırakıp harama gidenlerdir. Nefislerini haram yerlere harcayanlar, helal ve temizi işte burada duruyor onu yiyemiyor, haramlarla ömrünü geçiriyor. Bunlar [o kişiler].

Buna göre birçok böyle hadiseler...

Allah muhafaza etsin.

O cennetin güzelliklerini de tavsife gücümüz yetmiyor.

Onun için;

Fe-mâ merertü bi-semâin illâ vecedtü fîha'smî mektûben. "Her semada Cenâb-ı Peygamberin ism-i şerîfi yazılı."

Nasıl Âdem *aleyhisselam* cennette baktı, cennette daha kendisi, dünyaya çıkmamış, köşelerde, *lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah* yazılı.

Yâ Rabbi! Bu *lâ ilâhe illallah*'ı bildim ama *Muhammedün Resûlullah* kim?

O senin neslinden gelecek ve işte benim en sevgili habîbim, âhir zaman peygamberi.

Dünyaya geldi, aklına geldi;

"Yâ Rabbi! O cennette gördüğüm isim hürmetine beni affet!" dedi. Onun üzerine Cenâb-ı Hak da affetti, afv u ilâhîyeye mazhar oldular.

İsmî mektûben: Muhammedün resûlullâhi ve Ebû Bekri's-sıddîku halfî.

"Orada her semayı geçtikçe görüyordum ki *lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah* her semada yazılı, bunu böylece görüyordum. Ve Ebû Bekr-i Sıddîk da arkamda."

Yani benden sonra gelecek halife Ebû Bekr-i Sıddîk'ın olacağına işarettir, buyrulmuş.

Şimdi bu miraca [çıkma meselesi.] Mirac büyüklerimizin hemen hepsinde vâki olmuştur. Evliyalarımızın, büyüklerimizin meşâyihin hemen ekseriyetine mirac hasıl olmuştur ama peygamberimizin miracı gibi değil tabii, ruhânî olaraktan. Bu evliyaların son şeysi olan Muyiddin İbn Arabî hazretleri, o da 36 tane mirac yaptığından bahseder. Diğer büyüklerimizde aynı böyle miracların çeşitleri hâdis olur. Kudreti ilahiyedir, kulunu çeşit çeşit şeylerle, envai çeşit müşahedelere nâil ediyor.

Bu ruhun inceliğinin eseridir. Ruhun incelmış, nazik bir ruh. Bu ruh zaten hattı zâtında seyyaldir, yani güneşin ziyası nasıl yeryüzüne akıyorsa, ruhun ziyası da kâinatı dolduran bir kuvvete sahiptir. Onun için ruhuna sahip olan insan dünyanın her tarafından haberdar olur. Çünkü o şualar gittikleri yerlerde merkezleriyle irtibattadırlar. Şualar merkezleriyle irtibatta oldukları için etraftaki gördükleri bütün hadiseleri merkeze bildirirler, bizim âsâbımız [sinir/damar] gibi. Merkezdeki bütün hadiseleri haber verince dünyanın şarkıyla garbı arası onun için müsavidir.

Şarkıyla garbı, altıyla üstü müsavidir. Her taraftan haberdar olur.

Kim?

Ruhuna hakim ve sahip olan insan. Ruhunu inceltmiş, böyle seyrettirdiği vakitte kâinata yayılıyor. Güneş bulutun altından çıktığı vakitte nasıl yayılıyorsa ruh da [öyledir.] O bulut ki bizdeki günahlardır, bu günahlardan kurtulduğu vakitte seyrediyor her tarafı ve o seyirlerini sana da duyuruyor.

Onun için Muhyiddin İbn Arabî hazretlerinin yine tefsirinde yazılmıştır ki, o “Ben filan yıldıza gider, o yıldızdaki filan alimden ders alırdım.” der. Oraya nasıl bu vücutla gidemiyor ya, “Vücudumu filan yerde bırakır ruhen onun yanına giderdim.” [diyor.] Ruhuna o kadar sahip. Nasıl ruhun şuası gidiyor, o şuasıyla beraber aklıyla da gidip ordaki hadiseleri deftere alıp yine merkezine dönüyor.

Onun için bu hususta hepimizin çok dikkatli olması lazım. Bu da günahlardan ancak sıyrıldıktan sonra sünen-i seniyye-i peygamberîye tam temessükle olur. Sünen-i seniyye-i peygamberîye tam temessük edilmedikçe ve günahlardan da sıyrılmadıkça [olmaz.] Günahların envai de çoktur. Bu hiç saydığımız şu

bakışlar, hiç saydığımız şu konuşuşlar çok hatalı olur.

Binâenaleyh bu ruhuna sahip kamil insanların konuşmaları dirhemledir, bakışları da ona göredir. Fuzûli bakmazlar, boşa bakmazlar, günaha hiç bakmazlar. Gözlerini daima yumarlar, Hakkıyla, hakkıyla meşgul olur, Hak ile meşgul olur.

Allah o lütufları cümlemize ihsan buyursun.

Binâenaleyh mirac hadiselerinde Cenâb-ı Peygamber, “Semanın her katında ismimin yazılı olduğunu gördüm.” diyor.

“Ebû Bekr-i Sıddîk’ın da halifem olacağı o zamandan bana bildirilmişti.” demek.

İşte yine bu miractan bir parçasıdır ki;

«عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ أَنْفَاءً فِي عُرْضِ هَذَا
الْحَائِطِ، فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ. وَلَوْ تَعَلَّمُونَ
مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا. مَ عَنِ أَنْسِ.»

*Uridat aleyye'l-cennetü ve'n-nâru âni-
fen fî urdi hâza'l-hâiti fe-lem era ke'l-yevmi
fi'l-hayri ve's-şerri. Ve lev ta'lemûne mâ*

*a'lemu le-dahiktüm kalîlen ve le-bekeytüm kesîren.*⁴

Uridat aleyye'l-cennetü ve'n-nâru âni-fen. "Cennet ve cehennem de bana arz olundu."

Cennet ve cehennem de bana arz olundu; işte cennet işte cehennem.

Mesela o miractan döndükten sonra dedi;
"Ben böyle mirac yaptım!"

"Olmaz öyle şey!" dediler.

"E olmaz [diyorsunuz da] ben Kudüs'e de gittim, Kudüs'ü de gördüm." dedi.

Nasıl gördün canım? Sen bu akşam buradaydın da Kudüs bu kadar uzak mesafede nasıl görebilirsin? Anlat bakalım bize Kudüs'ü?

"Anlat bakalım" deyince Cenâb-ı Allah Kudüs'ü Peygamberimizin gözünün önüne getiriverdi.

Şimdi televizyonlarda bizim gözümüzün önüne getirildiği gibi, belki daha başka şekilde o getirildi. Cenâb-ı Peygamber de "Şu şekildedir." dedi, onlar da tasdik ettiler.

"Bu böyle olduğu gibi bana cennet cehennem de böylece arz olundu." *Fe-lem erâ*

⁴ Müslim, "Fedâil", r. 134; Bezzâr, *Müsned*, XIII, 490, r. 7301; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, X, 87, r. 11089; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XI, 408, r. 31910.

ke'l-yevmi fi'l-hayri ve's-şerri. "Cennetteki hayırdan daha güzel hayır görmedim, cehennemdeki şerden daha fena bir şer de görmedim."

Yani cennete hazırlanın, cehennemden de sakının tâbiri var. Onun için bu akşamki şeyde de *utlubu'l-cenneh.* "Cenneti talep et." buyuruyor. Halktan ümidini kes bana bağlan. Ben dünyayı ve dünyanın içerisindeki her şeyi senin için yarattım. Onlar senin hâdimindir, sen onların kölesi değil efendisisin.

Yerin ve göğün efendisi olarak Allah bizi yaratmıştır. Biz bu yere ve etrafındaki ecrâma köle olmak değil onları kendimize köle etmek vazifesiyle yaratılmışızdır. Binâenaleyh hareketlerimizi buna göre tanzim edip dünyaya köle olmak değil dünyayı kendine köle etmek hünerdir. Onun için en güzel hayır cennette en fena şer de cehennemdedir.

Ve lev ta'lemûne mâ a'lemu. "Eğer siz benim gördüklerimi ve bildiklerimi eğer bilmiş olsanız, belki bildiklerimin binde birisini bilmiş olsanız." *Le-dahiktüm kalîlen ve le-bekeytüm kesîren.* "Az güler çok ağladınız."

Öyle boyna gülme olmazdı sizde. Çünkü görüyorsunuz akıbetinizi, ilerisini de görüyorsunuz. Onun için daima ağlayıcı, nâdiren de böyle gülmeniz belki olurdu.

Bu Müslim'in hadisi.

c. Nerede olursan ol bulunduğun yerde Arafat'tır orası

Şimdi hacılık mevsimi de geliyor, bugün bir efendi, Atıf efendi galiba, bir tayyare şeyleriyle anlaşmış zannedersen. İstanbul'dan götürüyor Bağdat'a, dört gün Bağdat'ta bırakıyor. Odan sonra götürüyor Mekke-i Mükerreme'ye, 10 gün Mekke'de bırakıyor. Ondan sonra Medine-i Münevvere'ye götürüyor, geri kalan bayram günlerinde de alıp getiriyor İstanbul'a. Bütün masraflara kendine ait olmak üzere 5000 liraya ben bu yolculuğu yapacağım diyor. İlan yapıyor.

Şimdi oraya geldik de;

«عَرَفَةُ كُلُّهَا مَوْقِفٌ، وَارْتَفِعُوا عَنْ بَطْنِ عُرْنَةَ؛
وَمَزْدَلِفَةُ كُلُّهَا مَوْقِفٌ، وَارْتَفِعُوا عَنْ بَطْنِ مُحَسِّرٍ؛
وَمِنَى كُلُّهَا مَنْحَرٌ. طَبَّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ.»

*Arafetü küllühâ mevkıfun ve'rtefiû an batni urenete ve müzdelifetü küllühâ mevkıfun ve'rtefiû an batni muhassirin ve minâ küllühâ menharun.*⁵

Arafat bütün dağın adı, Arafe durulan yer, o mekanın adı.

“O Arafat denilen dağın her tarafı.”
Mevkıfün. [“Durma yeridir.”]

d. Arafat'ta bir hudut var

Arafat'ta bir hudut var, duvarlar taşlar dizilmiş, oradan içeriye girdiğin takdirde hacı olursun, oradan içeriye giremedikçe hacı olamazsın. O geniş mesafeli büyük bir duvar, o duvardan içeriye gireceksin ki orada Mescid-i Hayf o duvarın dışındadır. Mescid-i Hayf'a bir hacı gider de kalırsa hacı olmadan döner. “Ben gittim işte mescitte oturdum, oradan da çıktım geldim.” derse hacı olmadan gelir. Çünkü hacılık o duvardan içeriye girip Arafat hududuna girdikten sonra, hiç olmazsa beş dakika on dakika kalırsan hacı olabilirsin. Oradan içeriye giremedikçe hacı

⁵ Muvatta', "Hacc", r. 166; Ahmed b. Hanbel, III, 326, r. 14498; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, V, 186, r. 9459; Tahâvî, *Şerhu müşkili'l-âsâr*, III, 229, r. 1194; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, XI, 119, r. 11231; Deylemî, *el-Firdevs*, III, 44, r. 4113; Begavî, *Şerhu's-sünne*, VII, 151, r. 1926; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, V, 61, r. 12051.

sayılmazsın. O [öğle ve ikindi namazı] kıldığımız Mescid-i Hayf da o hududun dışındadır.

“Arafe’nin her tarafı mevkiîdir.”

Nerede olursan ol, bulunduğun yerde Arafat’tır orası, orda Cenâb-ı Hakk’a tazarrû ve niyâz yapabilirsin.

Ve’rtefiû an batni uranete.

Şimdi *Urane* denilen bir yer var ki hududun dışıdır o. Hudut duvarları var, Arafat diye yazar orada. O hudut duvarlarının dışarısında olan o mevki Arafat’tan değildir. Sakın aldanıp da orada kalmayın. Bazı o yerli halktan yahut da başkaları yer bulamayıp da çadırlarını oralara kurarlar, “Ha buralarda oturuluyormuş.” diye sen de onların arasına girersen olmaz. Onlar oraya çadırlarını kurarlar ama yine içeriye girmişler, içeride hiç olmazsa bir müddet vakfesini yapmış, duasını yapmış [geri dönmüştür].

Niye [orada oturuyor]?

İçeride yer bulunmadığı için sonra gelir çadırında durur, o olur. Fakat içeriye girmedikçe olmaz.

Onun için;

An batni uranete. “O *Urane* denilen mevki ki orası caiz olmuyor.” *Ve müzdelifetü*

küllühâ mevkıfun. “Müzdelife denilen ikinci, Arafat’tan dönüşte girdiğimiz yer, orasının her tarafı da mevkıftır.” *Ve’rtefiû an batni muhassirin.* “Orada da *Muhassır* denilen bir mevkii var ki Mina’ya yakın olan yer, orası da Müzdelife’den değildir.”

Orayı geçerse, çünkü şimdi polisler de arabaları durdurmuyorlar, “İleri ileri!..” diyor. Eğer arabacın da gafil, sen de gafilsen, o huduttan dışarıya seni çıkarırsa, sen de müzdelife de kalmamış olursun o zaman. Müzdelife’deki vakfen eksik olur.

Ve minâ küllühâ menharun. “Mina ise, her tarafında kurban kesilir.”

Fakat bugün idareci olan devleti, o koyun kesmek için bir yer ayırmış ancak orada kestiriyor, başka yerde kestirmiyor. Çünkü herkes çadırın önünde kestirirse ortalık mülevves bir hâl alır, sineklerin ve hastalıkların doğumuna vesile olur. Onun için ancak kasa-ba yeri ayırmış, orada kesilir ki uzakçadır biraz.

e. Onu söylediği için onun sözüne itiraz
Allah'ın sözüne itirazdır

«عَسَىٰ أَحَدُكُمْ أَنْ يُكَذِّبَنِي وَهُوَ مُتَكَيِّئٌ عَلَيَّ أَرِيكَتِهِ
يَبْلُغُهُ الْحَدِيثُ عَنِّي، فَيَقُولُ: مَا قَالَ ذَا رَسُولُ اللَّهِ،
دَعُ هَذَا، وَهَاتِ مَا فِي الْقُرْآنِ. أَبُو يَعْلَىٰ وَأَبُو نَصْرٍ،
وَقَالَ: حَسَنٌ غَرِيبٌ عَنْ جَابِرٍ، وَأَبُو نَصْرٍ عَنْ أَبِي

سَعِيدٍ.»

*Asâ ehadüküm en yükezzibenî ve hüve
müttekiün alâ erîketihi yebluğuhu'l-hadîsü
annî fe-yekûlü: Mâ kâle zâ resûlullâhi da'
hâzâ ve hâti mâ fi'l-kur'âni.*⁶

“Adam oturmuş koltuğuna.” *Yebluğuhu'l-hadîsü annî*. “Birisi gelmiş, ‘Peygamber böyle söyledi.’ diyor.” *Fe-yekûlü*. “O adam diyor ki.” *Mâ kâle zâ resûlullâhi da' hâzâ ve hâti mâ fi'l-kur'âni*. “Şu peygamberin sözünü bırak da sen bana Kur'an'dan delil getir.” diyor.

⁶ Tirmizî, “İlim”, 10, r. 2664; İbn Mâce, “Mukaddime”, 2, r. 12; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, III, 346, r. 1813; Deylemî, *el-Firdevs*, III, 59, r. 4160; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, I, 555, r. 697; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, I, 194, r. 983.

Bu küfre kadar gider. Peygamberin sözünü inkar küfre kadar gider. Bu adam, “Eh, Kur’an’da var mı delilin?” diyor.

Şimdi bunun deyicileri de pek çok. Canım Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*;

*İllâ mâ yûhâ.*⁷ “O ancak kendisine ne vahyolunduyorsa onu söylemiştir o.”

Onu söylediği için onun sözüne itiraz Allah’ın sözüne itirazdır. Yalnız bilmek lazımdır ki bu söz hakikaten Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*’in sözüdür, öyleyse orada kalmak lazım.

“Artık bunu bırak da Kur’an’dan delil getir!” demek, cehaletten ibaret bir şeydir.

Allah muhafaza etsin.

«عَشْرُ خِصَالٍ عَمِلَهَا قَوْمٌ لُوِطٍ بِهَا أَهْلِكُوا، وَتَزِيدُهَا
أُمَّتِي نِحْلَةً: إِتْيَانُ الرَّجَالِ بَعْضِهِمْ بَعْضًا، وَرَمْيُهُمْ
بِالْجُلَاهِقِ، وَالْحَذْفُ، وَلَعِبُهُمْ بِالْحَمَامِ، وَضَرْبُ
الدُّفُوفِ، وَشُرْبُ الخُمُورِ، وَقَصُّ اللِّحْيَةِ، وَطُولُ
الشَّارِبِ، وَالصَّفِيرُ، وَالتَّصْفِيقُ، وَلبَاسُ الحَرِيرِ؛

⁷ Bk. 6/En’am, 50; 10/Yunus, 15; 46/Ahkaf, 9.

وَتَزِيدُهَا أُمَّتِي نِحْلَةً: إِيَّانُ النِّسَاءِ بَعْضُهُنَّ بَعْضًا.

كَرَّ عَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا. وَفِيهِ إِسْحَاقُ.

*Aşru hisâlin amilehâ kavmu lutin bihâ ühlikû ve tezîduhâ ümmetî nihleten: İtyânu'r-ricâli ba'duhüm ba'den ve remyühüm bi'l-culâhiki ve'l-hazfü ve laibühüm bi'l-hamâmi ve darbu'd-düfûfi ve şürbü'l-humûri ve kassu'l-lihyeti ve tûlu's-şâribi ve's-safîru ve't-tasfîku ve libâsü'l-harîri ve tezîduhâ ümmetî nihleten: İtyânü'n-nisâi ba'dihinne ba'den.*⁸

Aşru hisâlin amilehâ kavmu lutin. “On haslet, on huy vardır ki bu on huyu lut kavmi işlemişlerdir.” *Ühlikû bi-hâ küllühüm.* “Ve bu sebepten dolayı da helak olmuşlardır.”

Lut kavminin helaki bu on şeyi işlediklerinden dolayıdır.

Ve tezîduhâ ümmetî nihleten. “Ümmetim ise bu 10'a bir daha eklemiş, ümmetimin kötü huyları 11 olmuştur.”

⁸ İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, L, 322, r. -1; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, V, 317, r. 13014.

f. Lut kavminin helaki bu on şeyi işlediklerinden dolayıdır

Lut kavmini on tane kötü ahlakı var diyerekten ayıplıyoruz. Halbuki biz ona bir de eklemiştir 11 olarıktan biz bu kötü huylarla huylanmış oluyoruz.

Allah muhafaza etsin.

İtyânu'r-ricâli ba'duhüm ba'dan. "Birbirleriyle lûtîlik amelini işliyor."

Ve remyühüm bi'l-culâhiki. Cülâhik denilen [şey,] bizim çocuklukta oynadığımız böyle ufak ufak taşlar vardı, bilye oyunu galiba.

"Topraktan yapılmış mâmul yuvarlaklarla oyun oynamak, bu da lutîlerden kalmış bir oyunmuş.

Ve'l-hazfü. "Bu da yine bu bilye gibi yuvarlaklar yapılmış, parmak ile atılıyor, nasıl atıyorsa. Bu da onlardan kalma bir oyunmuş."

Ve laibühüm bi'l-hamâmi. "Güvercinlerle oynamak onlardan kalma bir âdet."

Bu gün onların da oyuncuları pek çok, kuş oyuncuları.

Ve darbu'd-düfûfi. "Tef çalmak, o da onlardan kalma bir oyun."

Yalnız bu tef çalma, nikâh cemiyetlerinde nikahın duyurulması için müsaade verilmiş.

Ve şürbü'l-humûri. “İçki içmek, şarap içmek lutîlerden, kavm-i luttan kalan bir âdet-i habîsedir.”

Ve kassu'l-lihyeti. “Sakalları kesmek o da lutîlerden kalma bir ameldir.”

Ve tûlu'ş-şâribi. “Bıyıkların uzatılması da lutîlerden kalma bir ameldir.”

Ve's-safîru. “Islık çalmak.”

Bazı gençler yolda giderken ıslık çalaraktan giderler.

g. İmamın Namaz kıldırırken şaşırması

Ve't-tasfîku. “El çarpmak.”

Yalnız, camide imam namaz kıldırırken imam şaşırır, şaşırıldığı vakitte erkeklerden haber verecek kimse olmaz da kadın cemaati de varsa, gerideki kadın [sağ elinin içini sol elinin üstüne vurur.] Erkeklerden varsa “sübhanallah” der, yahut [şaşıрма] âyette ise âyeti söyler. Âyeti bilmiyorsa, mesela oturacaktı oturamadı, kalktıysa kalkamadı, onu “sübhanallah” diye ilan eder. [İmam] oradan hatırlar ki, ha, eksik yaptım, düzeltmeye

çalışacak. Bunu ihbar edecek kadınsa, kadın “sübhanallah” diyemez.

Kadın “sübhanallah” diyemez!

Ne yapacak?

Elini böyle [avuç içlerini biribirine] değil, böyle [sağ avunu sol elinin üstüne] vuracak; “Hoca efendi yanlış yaptın.” [diye] oradan hatırlatıyor.

Hepimiz namazdayız, o [kadın] “sübhanallah” dese ne olacak?

Fakat onun sesinin duyulması da caiz olmadığından, bak bak şu işe de sen, işin altından çıkmanın yolunu bul.

Allah affetsin cümlemizi.

Onun için Cenâb-ı Allah, “Gözlerinizi yumun!” [diyor.]

Başka çare yoktur, gözlerinizi yumun.

﴿يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾

*Yeğuddû min ebsârihim.*⁹

Âyet-i kerîme!

﴿يَغُضُّنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ﴾

⁹ 24/Nur, 30.

Yeğdudne min ebsârihinne. “Hanımlar! Siz de gözünüzü yumun.”

Çünkü gözlerin içindeki elektrikler [dolayısıyla] iki gözün karşılaşmasıyla mesele hal olur. Buna meydan vermemek için eski ecdadımız çarşafı, önüne de peçeyi koymuş sen onu göremezsün o da seni göremez. Şimdi hepsi meydanda.

Allah [yardım etsin.]

Bu zamanın evliyası elbette eski zamanın evliyasından [daha üstün olabilir.]

Hani o [iki kardeşten] birisi dağda evlilik yapmış, birisi de şehirde ayakkabıcı imiş galiba. Dağdaki mendile sütü koymuş getirmiş. Fakat ayakkabıcıya çıplak bacağıyla gelen birisini görünce, süt başlamış mendilden akmaya;

“Kardeş gönlünü topla!” demiş.

Dağda evliya olmak kolay ama bu şehir yerinde evliya olmak çok zor.

Onun için Allah kusurlarımızı affetsin.

Ama gözleri yummak da şarttır ha! Onlarla ülfet-i ünsiyet bizi helake sevk eder. Ama zaruret halleri başka. Mesela hakimin karşısına, doktorunun karşısına gider, o bir zarurettir. Fakat bizim doktorumuz var şura-

da, Abdullah İşler. Kendisi Almanya'da okumuştur. İşte oranın âdâbını da tabi görmüş. "Orada alman karısı gelir, 'Soyun.' dediğimiz vakitte, işte mümkün mertebe nasıl şeyse çıkarır öyle oturur. Fakat buradaki hanımlara "Soyun." dedik miydi anadan doğma soyunuveriyor." demişti.

Allah muhafaza etsin.

عَشْرٌ مُّبَاهَةٌ لَكُمْ فِي الْغَزْوِ: الطَّعَامُ، وَالْإِدَامُ،
وَالثَّمَارُ، وَالشَّجَرُ، وَالْخَلُّ، وَالزَّيْتُ، وَالتُّرَابُ،
وَالْحَجَرُ، وَالْعُودُ غَيْرَ مَنْحُوتٍ، وَالْجِلْدُ الطَّرِيُّ. طَب
كَرَ عَنْ عَائِشَةَ. وَفِيهِ أَبُو سَلَمَةَ الْعَامِلِيُّ مَثْرُوكٌ.

Aşrun mübâhun leküm fi'l-ğazvi: et-ta'âmü ve'l-idâmü ve's-simâru ve's-şeceru ve'l-hallu ve'z-zeytü ve't-türâbü ve'l-haceru ve'l-ûdü ğayra menhûtin ve'l-cildü'd-tariyyü.

Aşrun mübâhun leküm fi'l-ğazvi. "Gazadayız, muharebedeyiz, düşman kaçtı düşmandan ganimet aldık. Orada on şey askere mübah olur."

Birisi *taam*. Yemekler var, ondan ihtiyacın varsa yiyebilirsin. *Idâm*. Katıklara ihtiya-

cın varsa ondan da istifade edersin, meyveden de istifade edebilirsin, ağacından, dalından, yağından, zeytininden, toprağından, taşından, odundan, taze ciltlerden, muharebelerde ele geçirildiği takdirde istifadeye cevaz verilmiş.

عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللَّحِيَّةِ،
وَالسِّوَاكُ، وَاسْتِنشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ
الْبَرَاجِمِ، وَنَتْفُ الْأَبْطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ
الْمَاءِ. قَالَ الْمُضْعَبُ: وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ
تَكُونَ الْمُضْمَضَةَ. حَم ش م د ت حَسَنٌ ن ه عَنْ
عَايِشَةَ.

Aşrun mine'l-fitrati kasru's-şâribi ve i'fâ'ü'l-lihyeti ve's-sivâki ve's-tinşâku'l-mâi ve kassu'l-ezfâri ve ğaslü'l-berâcimi ve tenfü'l-ibtı ve halku'l-âneti ve'n-tıkâsü'l-mâi. Kâle'l-mus'abü ve nesîtü'l-âşirate illâ en tekûne'l-madmadate.

h. On şey de fitrat-ı İslâmiyedendir

“On şey de fitrat-ı İslâmiyedendir.”

Yani hılkat-i insâniye, fıtrat-ı İslâmiye on şeyi camîdir.

Birisi;

Kasru'ş-şâribi. “Bıyıkların kırılması fıtrat-ı İslâmiyedendir.”

Tâ Âdem *aleyhisselam*'dan beri böyle bıyıklar uzatılmamış, daima kırılmıştır. Çünkü ağzımızın kirlenmesine vesile olur sonra.

Ve i'fâ'ü'l-lihyeti. “Sakalların uzatılması sünneti fıtrat-ı İslâmiyedir.”

Yani çok eskiden kalma. Âdem *aleyhisselam*'dan beri gele olan bir âdet, bir görenektir, sünnet-i peygamberîdir.

Ve's-sivâk. “Misvak kullanmak.”

Bir dişçi kardeşimiz var burada, cemaatten. Geçen misvakın fevâidi hakkında o [anlattı.] Tetkik etmişler, diş fırçası değil de misvak dediğimiz, Arabistan'dan getirdiğimiz o ağaçta Cenâb-ı Hak öyle bir kuvvet vermiş ki ağzı sürüldüğü vakitte ağzın mikroplarını öldürüyormuş. Bunu tetkik etmişler, misvakta o hassayı bulmuşlar. Binâenaleyh diş fırçalarında da ekseriyetle istemediğimiz bazı tüyler olur, onu ağza sokmak da caiz değildir. Onun için misvakı edinmek herhalde daha efdaldir,

misvaktan vücuda on beş kadar da fayda say-
larlar.

İkincisi misvak kullanmak.

[*Ve's-tinşâku'l-mâi.*] Üçüncüsü suyu bur-
nuna çekmek, yani burnu da temizlemek.

Ve kassu'l-ezfâri. “Tırnakları da büyüt-
memek, kesmek.”

Şimdi mesela hanımlarda yeni moda, tır-
naklar uzatılması da cahiliyet âdetidir ki o da
doğru bir şey değildir.

Tırnaklar uzun olduğu vakitte, bu tırnak-
ların arasındaki kir abdest suyunun ete değ-
mesine mani olursa abdesti de sahih olmaz.
Yalnız hamurcu olan ve boyacılık vazifesiyle,
boyalarla meşgul olan insana müstesna kıl-
mışlar. Onun vazifesi her gün hamurla meşgul
olacak, tırnaklarının arasına hamur girer, ona
mani olmaz. Öteki de boyacı, hergün eliyle
boyalar yapıyor, boyalardan da tırnakların
arasına girer onun için de daima işlediği için
zaruret vardır, onların ki de zarar etmez.
Ama diğer halkın tırnakları arasındaki kir ço-
ğalıp da suyun girmesine mani ise abdestleri
sahihi olmaz. Onun için *kassu'l-ezfâr*, haftada
hiç olmazsa bir kere kesmek lazım ki büyü-
mesin, kir de kalmasın.

Çok eskiden de yemekleri elimizle yedik, yemekleri elimizle yediğimiz vakitte tırnaklarımızın arasındaki kir de tabiatıyla sıcak yemekten yumuşar boğazımıza giderdi. Oradan da çeşitli mikroplar alabilir insan. Onun için tırnakların kesilmesi hem sünnet-i peygamberî oluyor hem de insanların sıhhatine lazım oluyor.

Ve ğaslü'l-berâcimi. "Bu avret yerlerinin ve koltuk altlarının temizlenmesi de [fıtrat-ı İslâmiyedendir]"

On beş günde bir, azami bir ayda bir, en nihayet 40 günü geçirmemek lazımdır derler. Bazı insanların vücutları da kuvvetli olursa tüyler çabuk büyür, o tüylerin büyümesi orada kirlerin toplanmasına da vesile olur. İnsanın pis kokular neşretmesine de vesile olduğu için onların da temizlenmesi, yıkanması, kesilmesi fıtrat-ı İslâmiyedendir.

Ve'n-tıkâsü'l-mâi. "Bir de bu taharattir." demişler.

Taharet, su ile yıkanma. Bunları, Allah esirgeye, bazı evlerde rast geliyoruz da, çok insan taaccup ediyor yani. Eve, helanın bir köşesine o makara kağıtlardan kağıt koymuş onlarla istinca ediliyor. Su olmasa dahi insan

istinca edecek bir tas su bulabilir, yani taharet edebilecek bir su. Kağıtlar ilim için vesiledir. İlmin vasıtası olan bir şeyi böyle habis yerlerde kullanmak çok büyük günahdır, çok büyük günahdır. Ama şimdi mecbur işte, burnlarımızı da siliyoruz. Alışılıyor bir kere! Ellerimizi de siliyoruz. Şimdi elimize havlu diyerekten de peçete olaraktan da veriyorlar, ağızımızı burnumuzu siliyoruz atıyoruz oraya. Bu müslümana yakışmaz, bu gavur anânesidir. Sen güzelce ellerini yıkarsın oturursun sofraya, güzelce de yer içersin önüne de peşkirini korsun işte o kadar. Ellerini sonra yıkarsın güzelce, kağıda silmek iyi bir şey olmuyor.

Burada *ve'n-tıkâsü'l-mâi* dediği böyle taharete ait olduğunu beyan etmiş.

Dokuz tanesini saydı, bir tanesini unuttum diyor ravi, onun da mazmaza olması ihtimali vardır demişler. Yani ağza suyu çekerken güzelce çekecek. Burna çekmeyi söyledi de ağza da böyle güzelce çekmek lazım.

«عَشْرٌ مِنْ قُرَيْشٍ فِي الْجَنَّةِ: أَبُو بَكْرٍ فِي الْجَنَّةِ،
وَعُمَرُ فِي الْجَنَّةِ، وَعُثْمَانُ فِي الْجَنَّةِ، وَعَلِيٌّ فِي

الْجَنَّةِ، وَطَلْحَةَ فِي الْجَنَّةِ، وَالزُّبَيْرُ فِي الْجَنَّةِ، وَسَعْدُ
 فِي الْجَنَّةِ، وَسَعِيدُ فِي الْجَنَّةِ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ
 عَوْفٍ فِي الْجَنَّةِ، وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ فِي الْجَنَّةِ.
 طَبَّكَرَ عَنْ ابْنِ عُمَرَ، تَقَطَّكَرَ وَابْنُ سَعْدٍ
 وَأَبُو نَعِيمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ.

*Aşrûn min Kureyşin fi'l-cenneti Ebû Bek-
 rin fi'l-cenneti ve Umeru fi'l-cenneti ve
 Osmânu fi'l-cenneti ve Aliyyün fi'l-cenneti
 ve Talhatü fi'l-cenneti ve'z-Zübeyrû fi'l-
 cenneti ve Sa'dun fi'l-cenneti ve Saîdün fi'l-
 cenneti ve Abdurrahmânü'bnü Avfin fi'l-
 cenneti ve Ebû Ubeydete'bnü'l-Cerrâh fi'l-
 cenneti.*¹⁰

¹⁰ Ebû Dâvud, "Sünnet", 9, r. 4649; Tirmizî, "Menakıb", 26, r. 3748; Tirmizî, "Menakıb", 26, r. 3747; Tirmizî, "Menakıb", 28, r. 3757; İbn Mâce, "Mukaddime", 11, r. 133; Ahmed b. Hanbel, I, 193, r. 1675; Ahmed b. Hanbel, I, 188, r. 1637; İbn Hibbân, *Sahîh*, XV, 463, r. 7002; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 358, r. 5384; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 498, r. 5858; İbn Ebî Şeybe, *Musanef*, VI, 351, r. 31948; Tayâlisî, *Müsned*, I, 192-193, r. 233; Humejdî, *Müsned*, I, 197, r. 84; Bezzâr, *Müsned*, IV, 95, r. 1269; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, VII, 328, r. 8139; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, VII, 334, r. 8153; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, II, 259, r. 971; Beyhakî, *el-Medhal*, I, 135-136, r. 90; Taberânî, *el-Mu'cemül-evsat*, VII, 182-183, r. 7222; Taberânî, *el-Mu'cemül-evsat*, IV, 339, r. 4374; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, LII, 314; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, XXV, 468; Makdisî, *el-Muhtâre*, III, 102, r. 903; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XI, 646, r. 33137; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XI, 638, r. 33105; Ebû Nuaym, *Ma'rîfetüs-sahâbe*, I, 21, r. 55; Ebû Nuaym, *Ma'rîfetüs-sahâbe*, I, 20-21, r. 54.

“Kureyş’ten on tane vardır ki cennetle tebşir olunmuşlardır. Bunlar; Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Sa’d, Sa’îd, Abdurrahman b. Avf ve Ebû Ubeyde b. Cerrah’tır.”

Bu on bahtiyar, daha çok var başkaları da ama bu on bahtiyar meşhurdur. Yani diğer ashâb-ı kirâm hakkında da var da fakat bu onu meşhur olarıktan cennet ile daha hayât-ı dünyâda iken tebşir olunmuşlardır.

Allah cümlesinin şefaatine nail etsin cümlemizi.

«عَشْرَةٌ مِنْ أَخْلَاقِ قَوْمِ لُوطٍ: الْخَذْفُ فِي النَّادِي،
وَمَضْعُ الْعَلِكِ، وَالسَّوَاكُ عَلَى ظَهْرِ الطَّرِيقِ، وَالصَّفِيرُ،
وَالْحَمَامُ، وَالْجَلَاهِقُ، وَالْعِمَامَةُ الَّتِي لَا تَبْلَحِي بِهَا،
وَالسَّكْسَةُ، وَالتَّطْرِيفُ بِالْحِنَّا، وَحَلُّ أَرْزَارِ الْأَقْبِيَّةِ،
وَالْمَشْيُ بِالْأَسْوَاكِ وَالْأَفْحَاذُ بَادِيَّةٌ. الدَّيْلَمِيُّ عَنِ
ابْنِ عَبَّاسٍ، وَالطَّيَّانُ وَضَعِفَ.»

Aşretün min ahlâki kavmi Lûtin: el-Hazfu fi'n-nâdî ve madğu'l-ilki ve's-sivâkü alâ zahri't-tarîki ve's-safîrû ve'l-hamâmu

*ve'l-culâhiku ve'l-imâmetü'lletî lâ teblehî bihâ ve's-seksetü ve't-tatrîfu bi'l-hinnâ ve hallu ezrâri'l-ekbiyeti ve'l-meşyü bi'l-esvâki ve'l-efhâzü bâdiyetün.*¹¹

Binâenaleyh yine ahlâk-ı kavm-i luttan on şey varmış ki onları saydıktan sonra burada da diyor, parmaklara kına yakmak ve giydiği elbiselerin önleri açık olaraktan peştamal kullanıyor. Peştemalin önleri de açık avretleri görünebiliyor.

Hani hacda görüyoruz ya, onlar bellerine bir peştamal koyuyorlar bir de omuzlarına atıyorlar. Bu önüne koyduğu peştamalinın ön taraflarını açıyor, yürürken ayakları ön tarafları görünmesi için, âdet. Bir de bacaklarını açıyorlarmış.

Ve'l-efhâzü bâdiyetün. Bu baldırların açık kalması da lutîlerin amellerinden birisiymiş ki bugün tezahür ediyor. Bugünkü bu hâl, lutîlerin âdetlerini âdet edinmemiz olmuş yani. Medeniyete değil bedeviyete gidiyoruz. Medeniyet eskiye değil yeniye gider. Biz eskiye gidiyoruz.

¹¹ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 36, r. 4081; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XVI, 99-100, r. 44058.

«عَفُوا تَعَفُّ نِسَاؤُكُمْ، وَبَرُّوا آبَاءَكُمْ تَبَرُّكُمْ أَبْنَاؤُكُمْ؛
وَمَنْ اعْتَذَرَ إِلَىٰ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ مِنْ شَيْءٍ بَلَغَهُ عَنْهُ،
فَلَمْ يَقْبَلْ عُذْرَهُ، لَمْ يَرِدْ عَلَىٰ الْحَوْضِ. طَسَّ عَنْ
عَايِشَةَ.»

*İffû taiffu nisâüküm ve berrû âbâeküm
teberrüküm ebnâüküm ve meni'tezere ilâ
ehîhi'l-müslimi min şey'in beleğahû anhü fe-
lem yakbel uzrehu lem yerid aleyye'l-
havda.*¹²

İffû taiffu nisâüküm. "Siz erkekler iffetinizi muhafaza ediniz, gayrimeşru hareketlerde bulunmayın. Başkalarının hatunlarına tecavüzde bulunmayın, ki sizin karılarınız da afif olsun."

Sizin karılarınızın iffetinizi istiyorsanız kendiniz iffet sahibi olursunuz, kendiniz yaramaz olursanız hanımlarınızın da yaramaz olacağına işaret olunuyor.

Ve berrû âbâeküm. "Siz babalarınıza ikram ediniz. Babalarınıza ikram ediniz ki."

¹² Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 171, r. 7259; Hâkim, *el-Müstedrek*, YOK, YOK, r. 7258; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, VI, 241, r. 6295; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, VIII, 81, r. 13063; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, V, 317, r. 13012; Hatîb, *Târihu Bağdâd*, VII, 312.

Teberrüküm ebnâüküm. “Sizin çocuklarınız da size ikrem etsin.”

Çocuklarınızın size ikramını istiyorsanız, siz babalarınıza lazım olan ikram, hürmet ve saygıyı gösterdiğiniz takdirde çocuk da senden öğrenir o da sana ikram u izzetini yapar.

Ve meni'tezere ilâ ehîhi'l-müslimi min şey'in beleğahû anhü. Bir müslüman bir diğer bir müslümanın bir özünden dolayı, mesela çağırılmış da, “Akşam yemeğine yahut muhabbetine bize gel.” demiş, gelememiş, yahut herhangi bir hacet için bir eksiklik hâdis olmuş, diyor ki;

“Kardeşim biraz rahatsızdım veya bize de bir misafir geldi, geledim size.”

“Öyle şey mi olur!” diyor, “Ne demek, söz verdin de gelmedin!” diyerekten, özü kabul etmiyor.

Bu özü kabul etmemenin şeysi de [Cenâb-ı Peygamber];

Fe-lem yakbel uzrehû lem yerid aleyye'l-havda. “O benim havzımdan, havz-ı kevserime gelip de su içemez.” diyor.

Özü kabul etmeyen [havuzumdan] su içemez!

Onun için bir hikaye görmüştüm, firavun hamamında yıkanıyormuş. Şeytan kapıyı çalmış;

“Kim o?” demiş.

“Yahu sen nasıl Allah’sın, kapıyı geleni bilmiyorsun!” demiş.

Firavun;

“Sus!” demiş. “Senden daha kötü, benden daha kötü kimseyi sana haber verir mi?” demiş.

Senden de kötü benden de kötü!

“Söyle bakayım!” demiş.

“Senden de kötü benden de kötü, özrü kabul etmeyen insandır.” demiş.

Allah kusurlarımızı affetsin.

«عَلَامَةُ الْمُنَافِقِ تَطْوِيلُ سَرَائِيلِهِ. فَمَنْ طَوَّلَ

سَرَائِيلَهُ حَتَّى تَدْخُلَ تَحْتَ قَدَمَيْهِ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ

وَرَسُولَهُ، وَمَنْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَلَهُ نَارُ جَهَنَّمَ.

الدَّيْلَمِيُّ عَنْ عَلِيٍّ.

Alâmetü'l-münâfiki tatvîlû serâvîlihî.

Fe-men tavvele serâvîlehû hattâ tedhule tahte kademeyhi fekad asallâhe ve resûlehû

*ve men asallâhe ve resûlehû fe-lehû nâru cehenneme.*¹³

Münâfakın alâmeti üç tane değil mi?

Söylerse yalan söyler, vaadinde durmaz, emanete de hıyanetlik eder.

Şimdi bu da ayrıca;

“Münâfıkın alâmeti.” *Tatvîlü serâvîlihî.*

“Giydiği şalvarını, pantolonunu yahut neyse giydiği şeyi uzun ediyor.”

Tatvîl, uzatıyor, paçaları yerlerde sürünüyor.

Fe-men tavvele serâvîlehû. “Her kim böyle paçası yerlerde sürünen bir elbise giyerse.” *Hattâ tedhule tahte kademeyhi.* “O ayaklarının altına dokunuyor, bu kadar uzun yapmış.” *Fe-kad asallâhe ve resûlehû.* “O adam Allah ve Resûlüne asî olmuştur.”

Onun parası var büyük yapmış, çalımını gösteriyor, zenginliğinin alâmetini gösteriyor fakat münâfık alâmetidir. Allah ve Resûlüne de asîdir o adam.

Ne lüzumu var bunun bu kadar?

Çabucaktan eskiyecek o tabi, çabucaktan eskiyince bir yenisinin yapılmasına lüzum kalacak.

¹³ Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XV, 317, r. 41198.

Ve men asallâhe ve resûlehû. "Her kim Allah ve Resûlüne asî olursa."

Her ne bakımdan olursa olsun; namazını kılmazsa asîdir, cemaate gelmezse asîdir... Say ileriye doğru, bu asîlikler üzerinde olursa;

Fe-lehû nâru cehenneme. "Onun için cehennemin ateşi var."

Allah muhafaza buyursun.

«عِلْمُ الْقُرْآنِ عَلَى ثَلَاثَةِ أَجْزَاءٍ: حَلَالٌ فَاتَّبِعْهُ، وَحَرَامٌ فَاجْتَنِبْهُ، وَمُتَشَابِهٌ يُشْكَلُ فَكُلُّهُ إِلَى عَالِمِهِ. الدَّيْلِمِيُّ عَنْ مُعَاذٍ.»

*İlmü'l-Kur'âni alâ selâseti eczâin: Halâlün fe'ttebi'hu ve harâmun fe'ctenibhü ve müteşâbihün yüşkilü fekilhü ilâ âlimihî.*¹⁴

İlmü'l-Kur'âni alâ selâseti eczâin
"Kur'an ilmi üç esasa dayanır."

Birisi, *halâlün.* "Kur'an helallari beyan eder." *Fe'ttebi'hu.* "Ona uy."

Helallerine uy, kabul et, tâbi ol ona.

¹⁴ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 41, r. 4103; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, I, 621, r. 2870.

Ve harâmün. “Bir kısmı da haramları beyan eder Kur’an’da.” *Fe’ctenibhü.* “Onlardan da sakın, uzak dur, harama yaklaşma.”

Kur’an neleri haram ettiyse haramdır, neleri helal ettiyse onlar da helaldir. Helalini kabul et, haramına yaklaşma.

Ve müteşâbihün yüşkilü. “Bir de müteşâbih âyetler vardır, birbirlerine benzerler.” *Fekilhü ilâ âlimihî.* “Onu da erbabına bırak.”

Alimler, işin erbabı, onu ona terket. Onu halladeceğim diye uğraşma. Mesela Hâ Mîm, Elif Lâm Mîm. Bunların manâsını bilmek müşkül, bunları erbabına bırak ve buna benzer diğer bir çok böyle benzer âyetler vardır ki bunların erbabı âlimlerdir, sen bunların altından çıkamazsın, bunları onlara terk et yahut git olardan öğren.

Şimdi bakınız;

«عَلَّمَ اللهُ تَعَالَى آدَمَ أَلْفَ حِرْفَةٍ مِنَ الْحِرْفِ، وَقَالَ لَهُ:
قُلْ لَوْلَدِكَ وَذُرِّيَّتِكَ: إِنْ لَمْ تَصْبِرُوا فَاطْلُبُوا الدُّنْيَا
بِهَذِهِ الْحِرْفِ، وَلَا تَطْلُبُوهَا بِالدِّينِ، فَإِنَّ الدِّينَ لِي

وَحَدِي خَالِصًا. وَيُلِّمَنَّ لِمَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا بِالدِّينِ، وَيُلِّمَنَّ
لَهُ. كَفِي "تَارِيخِهِ" عَنْ عَطِيَّةَ بِنِ بُسْرٍ.

*Allemallâhu te'âlâ âdeme elfe hırfetin mine'l-hirefi ve kâle lehû: Kul li-veledike ve zürriyyetike: İn lem tasbirû fe'tlubû'd-dünyâ bi-hâzihi'l-hırafi ve lâ tatlubûhâ bi'd-dîni fe-inne'd-dîne lî vahdî hâlisen. Veylün limen talebe'd-dünyâ bi'd-dîni veylün lehû.*¹⁵

Allemallâhu te'âlâ âdeme elfe hırfetin mine'l-hirefi "Cenâb-ı hak Âdem *aleyhisselam*'a tam 1000 sanat öğretmiş."

Âdem *aleyhisselam* bunları nereden öğrendi?

Meleklerle karşılaştılar, meleklerin bilemediklerini Âdem *aleyhisselam* bildi.

Bu bilgi Âdem *aleyhisselam*'a nereden hasıl oldu?

Bu bilgi *min tarafillah*, ruha verilen kuvvet-i kutsiyenin şeysidir. Ruh hakikat-ı halde hepsini bilici bir şey olarak yaratılmıştır. Her şeyi bilici olarak [yaratılmış], o bizim içimizde saklandıktan sonra bizim günahlarımız onu örtmüş saklamış, bilgileri kapamış. Ne zaman

¹⁵ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 42, r. 4105; Deylemî, *el-Firdevs*, IV, 416, r. 7208; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, X, 206, r. 29091.

onun üzerindeki bulutları biz giderirsek o ilimlerini bize açar, bizi istifadesine arz eder. Bizim onun şeylerinden haberimiz olmayışı günahlarımız, nefs-i hevâmıza uyuşumuz onu kapamış, öyle toprağın altındaki madenler, toprağın altındaki hazineler gibi saklı duruyor.

Ve kâle lehû: Kul li-veledike ve zürriyyetike. “Ey Âdem! Sen evlatlarına da kıyamete kadar senden gelecek zürriyetine de söyle.”
În lem tasbirû fe’tlubû’d-dünyâ bi-hâzihi’l-hırafı. “Dünyayı, maîşetlerini bu sanatlarla, bu sanatları işlemek suretiyle temin etsinler.”

Sanatlarını, kazançlarını ve nafakalarını bu işleri işlemek suretiyle, bu 1000 sanattan hangisi daha kendisine kolay geliyorsa onları işlemek suretiyle nafakasını temin etsin.

Ve lâ tatlubûhâ bi’d-dîni. “Bunu dini kendisine vasıta ederekten temine kalkışmasın.”

Dinini alet ederekten buna kalkışmasın. Bunu böyle haber verir.

Fe-inne’d-dîne îlî vahdî hâlisen. “Çünkü din ancak bana mahsustur.”

O alet olamaz hiçbir şeye. Hiçbir şeye alet olamaz. Her böyle dinini dünyaya alet eden insanlara bunu duyurmak lazım.

Onun içindir ki Cenâb-ı Peygamberin zamanında mektep medrese, ashab-ı suffa. İşte o Medine-i Münevvere'deki Peygamberimizin [odalarının] arka tarafında bu büyük kovukların oturdukları yere suffa ashabı diyorlar ki, o zaman fukarâ-i sahâbi orada otururlarmış. Bazen 400'e kadar da adetleri arttığı olmuş, 300-400 arası. Tabi onların bilgileri de yok, içlerinden bazı bilginler onlara Kur'an öğretiyorlar.

Hatırımda yok isimleri, birisi öğretmiş, demiş ki;

“Ben sana ne vereyim yahu? Bak şimdi sen bana Kur'an öğrettin, benim sana buna bir karşılık vermem lazım. Benim başka verecek bir şeyim de yok, üstümdeki bir entarim var, bir de şu asılı okum var. Bunu vereyim sana.”

Demiş ki;

“Ben Resûlullah'a sormadan alamam.”

Gitmiş Resûlullah'a, demiş,

“Yâ Resûlallah! Ben filan adama [Kur'an] öğrettim, o da bana karşılık olmak üzere

okunu vermek istiyor, müsaade eder misiniz?”

“Cehennemdeki yer kadar al!” demiş.

Allah cümlemizi affetsin.

O mezarlıklarda ölüler için okumaya çalışanlar!..

Allah hepimize hidayetler etsin. Ölü ölsün de ben ona okuyayım da bir hatim parası alayım diyerekten gayret gösterenlere de Allah rahmet eylesin, merhamet eylesin, affeylesin.

Veylün! *Veyl* malum bir tehdit alâmeti.

Veylün. “*Veyl* olsun!” *Limen talebe'd-dünyâ bi'd-dîni.* “Dinini alet ederek dünyayı talep edenlere yazıklar olsun, ki.” *Veylün lehû.* “Tekrar bir *veylün* daha diyor ki, *veylin* cehennemde bir çukur olduğunu da beyan ederler.

«عَلِّمُوا الصَّبِيَّ الصَّلَاةَ ابْنُ سَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُ

عَلَيْهَا ابْنُ عَشْرِ. حَمَّ طَبْكَ تَصَحِيحٌ عَنْ سَبْرَةَ.»

*Allimû's-sabiyye's-salâte'bnü seb'in sinîne va'dribûhu aleyhâ'bnü aşrin.*¹⁶

¹⁶ Ebû Dâvud, "Salât", 26, r. 494; Ebû Dâvud, "Salât", 26, r. 494; Tirmizî, "Salât", 299, r. 407; Tirmizî, "Salât", 299, r. 407;

“Çocuklarınız yedi yaşına girdiği vakitte onlara namazı talim edin.”

Abdestini aldır, namazını camiye gelsin kıldır, kılsın seninle, namazı öğrensin. Yedi yaşındayken, *seb'aten*.

Va'dribûhu aleyhâ'bnü aşrin. “On yaşına geldi de namaza gelmiyorsa o zaman şöyle münasip yerlerine dokunu dokunuverirsin.”

Ahmed b. Hanbel'in, Taberânî'nin, Hâkim'in ve Tirmizî'nin [rivayetinde] *sahîhun* diyerekten beyan buyurmuşlar.

Dârimî, "Salât", 141, r. 1471; Dârimî, "Salât", 141, r. 1471; Ahmed b. Hanbel, III, 404, r. 15339; Ahmed b. Hanbel, III, 404, r. 15339; İbn Huzeyme, *Sahîh*, II, 102, r. 1002; İbn Huzeyme, *Sahîh*, II, 102, r. 1002; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 389, r. 948; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 317, r. 721; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 389, r. 948; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, I, 304, r. 3481; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, I, 304, r. 3481; İbnü'l-Cârüd, *el-Müntekâ*, I, 46, r. 147; Dârekutnî, *Sünen*, I, 429, r. 886; Dârekutnî, *Sünen*, I, 429, r. 886; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, III, 119, r. 5091; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, II, 22, r. 2253; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, III, 119, r. 5091; Tahâvî, *Şerhu müşkili'l-âsâr*, VI, 397, r. 2565; Tahâvî, *Şerhu müşkili'l-âsâr*, VI, 397, r. 2565; Taberânî, *el-Mu'cemül-kebîr*, VII, 115, r. 6546; Taberânî, *el-Mu'cemül-kebîr*, VII, 115, r. 6547; Taberânî, *el-Mu'cemül-kebîr*, VII, 115, r. 6547; Taberânî, *el-Mu'cemül-kebîr*, VII, 115, r. 6548; Deylemî, *el-Firdevs*, III, XI, r. 4007; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, XVI, 440, r. 45327; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, III, 1418, r. 3587; İbn Mende, *Ma'rifetü's-sahâbe*, I, 820; Nebhânî, *Fethu'l-kebîr*, II, 219, r. 7727.

«عِلْمُ الْبَاطِنِ سِرٌّ مِنْ أَسْرَارِ اللَّهِ تَعَالَى، وَحُكْمٌ مِنْ
حِكْمِ اللَّهِ يَقْذِفُهُ فِي قُلُوبِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ.

«الدَّيْلَمِيُّ عَنْ عَلِيٍّ»

*İlmu'l-bâtını sırrun min esrârillâhi
te'âlâ ve hükmün min hikemillâhi yakzifuhû
fî kulûbi men yeşâü min ibâdihî.*¹⁷

İlmu'l-bâtını. “İç ilmi.” *Sırrun min
esrârillâhi te'âlâ.* “Allahu Teâlâ'nın esrarın-
dan bir sırdır.” *Ve hükmün min hikemillâhi.*
“Allahu Teâlâ'nın hikmetlerinden de bir hik-
mettir.” *Yakzifuhû fî kulûbi men yeşâü min
ibâdihî.* “Ancak bunu dilediği kullarının kalp-
lerine verir, herkese vermez.”

Dilediği kullarından ki ona istîdat kes-
betmiş, o yolda yürüyen kullarından hepsine
de değil dilediklerine verir buyurulmuş.

«عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ، فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا
رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةٌ. حَم م

¹⁷ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 42, r. 4104; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, X, 284, r. 29458; İbnü'l-Cevzî, *el-İlel (Vâhiye)*, I, 74, r. 90; Nebhânî, *Fethu'l-kebîr*, II, 219, r. 7721.

ت حَسَنُ صَحِيحٌ ن ه ح ب وَابْنُ خُزَيْمَةَ عَنْ ثَوْبَانَ
وَأَبِي الدَّرْدَاءِ مَعًا.

*Aleyke bi-kesreti's-sücûdi fe-inneke lâ tescüdü lillâhi secdeten illâ refeakellâhu bihâ deraceten ve hatta anke bihâ hatîeten.*¹⁸

Aleyke bi-kesreti's-sücûdi. Yani buradaki sücuddan maksat çok namaz kıl, secdeyi çok yap, namazı çok kıl demek. *Fe-inneke lâ tescüdü lillâhi secdeten illâ refe'akellâhu bihâ deraceten.* “Her kıldığın rekâtın her secdesine Allahu Teâlâ senin makamına bir arttırır.”

Ne kadar secden varsa o kadar makamın artacaktır, derecen artacaktır.

Ve hatta anke bihâ hatîeten. “Aynı zamanda da günahlarını da [siler.]”

Bir arttırır bir de giderir, yani hem veriyor hem günahlardan bir tanesini gideriyor.

¹⁸ Müslim, "Salât", r. 225; Tirmizî, "Salât", 286, r. 388; Nesâî, "Tatbîk", 80, r. 1139; İbn Mâce, "ikâmetü's-salât", 201, r. 1423; Ahmed b. Hanbel, V, 276, r. 22377; İbn Huzeyme, *Sahîh*, I, 163, r. 316; İbn Hibbân, *Sahîh*, V, 27, r. 1735; Abdürrezzak, *Musannef*, III, 347, r. 5917; Tayâlisî, *Müsned*, II, 328, r. 1079; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, I, 365, r. 729; Ebû Avâne, *Müsned*, I, 498, r. 1858; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, II, 683, r. 4241; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, XXII, 322, r. 810; Taberânî, *Müsnedü's-şâmiyyîn*, I, 126, r. 198; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, LXIII, 309-312, r. 8060; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, VII, 770, r. 21329; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, V, 174, r. -1; Rüyânî, *Müsned*, I, 405, r. 617; Temmâm, *Fevâid*, II, 247, r. 1647.

Ahmed b. Hanbel'in, Müslim'in, Tirmizi'nin, Nesei'nin ve İbn Mace'nin rivayetleri.

«عَلَيْكَ السَّمْعَ وَالطَّاعَةَ فِي عُسْرِكَ وَيُسْرِكَ،
وَمَنْشَطِكَ وَمَكْرَهِكَ، وَأَثَرَةَ عَلَيْكَ. حَمَمٌ نَّوَابِئُ
جَرِيرٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.»

*Aleyke's-sem'a ve't-tâate fî usrike ve
yüsrike ve menşatike ve mekrehike ve esera-
tin aleyke.*¹⁹

Bu da devlet idarelerinin istikamette oldukları müddetçe itaatlerini emretmiş.

Yine buyruluyor ki;

«عَلَيْكَ بِطِيبِ الْكَلَامِ، وَبَدْلِ السَّلَامِ، وَإِطْعَامِ الطَّعَامِ.
حَبَّ عَنْ هَانِيٍّ بْنِ يَزِيدَ.»

*Aleyke bi-tîbi'l-keîami ve bezli's-selâmi
ve it'âmi't-ta'âmi.*

¹⁹ Müslim, "imâre", r. 35; Nesâî, "Beyat", 5, r. 4155; Ahmed b. Hanbel, II, 381, r. 8953; Ma'mer, *el-Câmi'*, XI, 331, r. 20686; İbn Hibbân, *Sahîh*, X, 426, r. 4562; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, VII, 464, r. 37258; Bezzâr, *Müsned*, VII, 143, r. 2698; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, X, 14, r. 7099; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, XXII, 80, r. 196; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, XVI, 452, r. 1988; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, V, 227, r. 9150; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, VI, 51, r. 14801; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, III, 258; İbn Ebî Âsım, *el-âhâd ve'l-mesâni*, II, 178, r. 921; İbn Zencûye, *el-Emvâl*, I, 71, r. 23; Nebhânî, *Fethu'l-kebîr*, II, 221, r. 7753.

Yine burada o Şeyde olunan hadisenin bir diđeri, Cenâb-ı Peygamber buyuruyor ki;

“Siz güzel söz söyleyin.”

Şimdi bizim edebiyat dediğimiz terbiye ile ve çok güzel bir konuŐma yani ağzınızdan çok laf çıkarken kaba ve çirkin çıkmasın, nazikâne ve kibarca konuŐun.

Efendim, nasılsınız?

Hürmetler ederim, teŐekkürler ederim.

Kibarca, nazikâne bir konuŐma ile konuŐurken böyle konuŐun, bir ifade edeceđiniz vakitte çirkin ifadeleri kullanmayın.

İkincisi;

Ve bezli's-selâmi. “Selamı da bol verin.”

Parayı kıyamazsın bol vermekte de fakat selamı vermemek de bahilliğin en bahilidir. En bahil, bahillikten birisi de Peygamber *sal-lallahu aleyhi ve sellem*'in ism-i Şerîfi anıldığı vakitte ona salât ü selâm getirmemektir. Bu bahillerin daha bahilidir. Selamı vermemek de o da bahillikten ibarettir.

Birisi de;

Ve it'âmi't-ta'âmi. “Yemek yedirmek.”

Onun için dünkü mirac gecesinde biraz böyle üzgün duruyordum ki, bu akşam birçok kardeŐler sađdan soldan gelecekler, “Akşam

üzeri bunlara acaba nasıl ikram edeceğiz?” düşüncesi içimi böyle ürpertip duruyordu. Dedim ki kardeşlere söyleyeyim. Yemek yemesi kolay, hepimiz davet oldu muydu tatlı tatlı koşup yiyoruz. “Bu akşamda bir ses seda yok, bunu bir şey olarak, erfâne dediğimiz topluluk ile iştirak edelim de bu akşam yine kardeşlerimizi boş bırakmayalım. Onlar da bu yemeklerimizden yesinler.” düşüncesiyle meşgul bulunuyordum. İşte o Korkut kardeş geldi, “Bu akşamın nöbeti benim. Buna vaktiyle ben niyet etmiştim.” dedi, hay Allah razı olsun, teşekkür ederiz dedik.

Ki hakikaten bu mübarek gecelerde kardeşlere böyle bir ikram çok yerinde oluyor. Bu çok yerinde olan bir ikramı biz ehemmiyetli bir karın doyurma değil de, bizim evde daha iyisi var. Vaktimiz de var evimizde daha iyisi de var, ne olacak yapsa da olur yapmasa da olur. Çarşıda bakkallarda da her şey var, gelen buradan gider karnını orada doyurabilir işte. Ama bu [kardeşliğin icabıdır.]

Şimdi bir kardeş Mekke-i Mükerreme'ye gitmiş bir otele girmiş, yahut bir delîlin evine girmiş, sabahleyin de kardaşlığına gitmiş, çat çat kapıyı çalmış, kardaşlığı kapıyı açmamış.

Yahu ben geldim, ne açmıyorsun kapıyı?

“Sen benim gardaşım olaydın benim evime gelirdin. Otele giden kardeşi ben istemem!” demiş.

Şimdi kardeşlik denince çok üzerinde durulması lazım. Böyle bir can yani. Müslümanlık bak *bi-cesedin vâhidin*. “Bir ceset gibi Müslümanlık.” İyisi de kötüsü de bunun içerisinde canım. Cevizin çürüğü olmaz olur mu ama hepsi bir cesettir.

İçerimizde bağırsaklar da var, ne diyeceksin o bağırsaklara sen?

İçerde pislikler de var, bo pisliklere ne diyeceksin?

Ama bu vücut için lazım o.

Binâenaleyh insanı iyi tarafı var kötü tarafı da var, iyisi de var kötüsü de var, hepsi cemiyete lazım. Allah yaratmış, O isteseydi hepimizi melek yaratırdı.

Allah’a zorluk mu vardı melek yaratmakta bizi?

Hiçbir zorluğu yoktu. Zaten meleklerle dolu kâinat. Ama bize de böyle nefislerin idaresine bırakmış, işte herkes bir halde. Bırak şimdi sen o işi! Binâenaleyh kardeş, hepsine kardeş gözüyle bakacak.

Binâenaleyh böyle mübarek günlerde vakti olan insan öne atılmalı, “Bu akşam da bu ziyafet benden olsun!” deyivermeli. Fakat bunu diyen bahtiyarlar pek seyrek çıkıyor, işte ancak Ramazan’da beş on arkadaş çıkıyor mesela böyle yapmaya. Fakat diğer günlerde de bunların yapılması pek önemli bir şey. Çünkü Cenâb-ı Peygamber bu *it’âm-ı taâm* üzerinde çok durmuş.

Hattâ, *hacc-ı mebrûr*, “kabul olmuş hac” derler.

Yâ Resûlallah! Bu *hacc-ı mebrûr* nedir?

It’âmu’t-ta’âm ve ifşâü’s-selâm diye cevap vermiş. *Hacc-ı mebrûr* yemeği yedirecek, herkese de bol bol selam vereceksin. Bunun altından kolaycacık çıkılmaz. Bunlar iki tane basit kelimedir ama bu kelimelerin derinlikleri kolaycacık hallolmaz.

Binâenaleyh müslümanın bunlara *amennâ* deyip, tasdik edip elinden geldiği kadar yemek yedirmesi lazım.

Evlerin zekatı vardır yahu!

Evin zekatı olur mu hocaefendi, biz orada oturuyoruz?

Niçin olmasın evin zekatı?

Sen de evine misafir alacaksın yedireceksin, [işte o evin zekatıdır].

Şimdi bu bizim burada yaptığımız da benim pek hoşuma da gitmiyor. Çünkü burası bedava, kolay yer diyerekten herkes buraya bu akşam ziyafetimizi biz burada yapalım diyor.

Peki senin evin yok mu?

Ama benim evim ufak hocaefendi almaz?

Aldığı kadar yahu!

Bak şimdi, Cenâb-ı Peygamber Hendek muharebesine hazırlanıyordu.

“Düşman geliyor, düşman geliyor gelmeden evvel ne yapalım?” dediler.

Selman dedi ki;

“Biz böyle sıkıldığımız vakitte hendek kazardık memleketin etrafına.”

“Doğru.” dedi Peygamber, eshabını çağırды, başladılar Medine-i Münevvere'nin etrafında hendeği kazmaya.

Bu beş tane cami var Medine'nin etrafında, ziyarete götürüyorlar bizi. Bu beş camide işte Selman-ı Farîsî'nin, Hazreti Ali'nin, Hazreti Ömer'in mescidleri var. Oraları meğer kumanda yerleriymiş, kumandanlık mevkileriymiş, hendek kısmı onun önündeymiş ama

şimdi tabi hendek mendek kalmamış oralar-
da.

Hendeği kazmışlar, üç gün ayrılmıyorlar hendeğin başından, düşman gelmeden hendekleri bitirelim de düşman geçemesin diyerekten manialar yaparken Câbir *radiyallahu anh*'ın içi sızlamış, demiş, “Yahu üç gündür peygamber de aç, bu cemaat de aç ama cemaati doyurmaya gücüm yetmez benim. Hiç olmazsa şu Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'i üç beş sahabesiyle çağıralım da işte evde olanla idarei maslahat yapalım.”

Evde bir keçileri varmış onu kesmişler oğlak, ondan sonra evde de işte bir ölçeklik hamur varmış onunla da ekmek pişirmişler, “Yâ Resûlallah!” demiş, “Üç beş ashabınızla buyurun da bugün bir kahvaltı yapalım.” gibilerden.

Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*, bak şimdi miracta *ettahiyyâtü lillâhi vessalavâtü vettayyibât* dedi Cenâb-ı Peygamber. Diyor, Arş'tan bir damla damladı bana, o damla damlayınca ben kendimden geçtim, benim içim hikmetle ile doldu, ağızımdan bu ifade çıktı;

Ettahiyyâtü lillâhi vessalavâtü vettay-yibât.

Mukabeleten;

Esselamü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullâhi ve berakatühû. Cenâb-ı Hak tarafından Cenâb-ı Peygambere cevap verildi.

Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullâhi ve berakatühû Cenâb-ı Hakk'ın, Peygamberimize verdiği selamının cevabı.

Cebrail *aleyhisselam* o da melekleriyle beraber;

Eşhedü en lâ ilahe illallah... arkasını tamamladılar.

Ha orada *esselâmü aleyke eyyühennebiyyü.* Cenâb-ı Peygamber *esselâmü aleynâ* dedi, *esselamu aleynâ* burada diyor ki; "Yalnız kendin için isteme ey habibim! Kendin yalnız yeme. Sen çünkü sözlerinde söylüyorsun, "Yalnız yemek yemeyiniz. Yemeklerinize misafir de davet ediniz." diyorsun. Binâenaleyh burada benim sana olan selamıma sen de *aleyke*; "Bana olsun senin selamın." deme, *aleynâ*; "Bütün ümmet-i Muhammed'e de." Şey yaparak, kasederekten *esselamü aleynâ* dedi. "Hepimize olsun yâ Rabbi o senin selamın, berekâtın." diyerekten.

Şimdi hepimize olsun deyince, ha bu *it'âmü't-ta'âm ve ifşâü's-selâm* da o kabil-den oluyor.

Câbir *radıyallahu anh* şimdi çağırırdı Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* ashaba, "Buyurun!" dedi.

Üç yüz küsur ashap. Cabir'in ödü koptu; "Evim zaten almaz, 15-20 kişi alır, bu 300 kişiyi ne yapacağım ben? dedi.

[Peygamber Efendimiz;] "Yalnız sofranın başına kimse gelmesin ben idare edeceğim." dedi. Yani kazanın başına, ekmeğin başına başkası karışmasın ben vereceğim dedi.

"Ev genişledi." diyor.

Rahmetli bizim şeyh efendi derdi ki, "Kâbe de genişliyor evlat!" derdi.

Kâbe genişliyor, mesela 100 bin kişi alacaksa 200 bin gidiyor alıyor, 400 bin gidiyor onu da alıyor, 500 bin gidiyor onu da alıyor. O genişlemek yani nasıl oluyorsa oluyor işte, Allah'ın hikmeti.

Câbir'de diyor, "Evim böyle genişledi. Ashab-ı kirâm onar onar, onar onar yediler, hepsi doydu, yemek de olduğu gibi kaldı." diyor.

Hepsi doydu. Ha bu mucize-i peygamberîyeden biridir. Allahu Teâlâ böyle sevdiği kullara lütufları ihsanları da aklın dışındadır, yani akıl bunları kabul etmez. Sen yalnız Allah yolunda yedirici ol, yedirmekle paran da tükenmez daha artar.

﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾

[*Le-in şekertüm*] *le-ezîdenneküm*²⁰ var, arttırıyor Allah, *ezîden*, ziyade ediyor.

Ha bir tane daha okuyayım kafi gelsin.

«عَلَيْكَ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّهُ لَا مِثْلَ لَهُ. حَمْنٌ ع حَب طَب ك
ه ب ق ض و ابْنُ خُزَيْمَةَ عَنْ أَبِي أَمَامَةَ.»

*Aleyke bi's-savmi fe-innehû lâ misle lehû.*²¹

“Oruca da devam et, orucun misli yoktur.”

²⁰ 14/İbrahim, 7.

²¹ Nesâî, "Cenâiz", 43, r. 2220; Ahmed b. Hanbel, V, 258, r. 22220; İbn Huzeyme, *Sahîh*, III, 194, r. 1893; İbn Hibbân, *Sahîh*, VIII, 211, r. 3425; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 582, r. 1533; Abdürrezzak, *Musannef*, IV, 308, r. 7899; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, II, 273, r. 8895; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, III, 133, r. 2541; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, V, 401, r. 3610; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IV, 495, r. 8480; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, VIII, 91, r. 7463; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, LXVII, 127-129, r. 8753; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, III, 181, r. 5081; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, VIII, 450, r. 23608; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, VI, 277, r. -1; Rüyânî, *Müsned*, II, 268, r. 1176.

Bu oruca ait.

«عَلَيْكُمْ بِالْحُزْنِ، فَإِنَّهُ مِفْتَاحُ الْقَلْبِ. قَالُوا: يَا رَسُولَ
اللَّهِ، وَكَيْفَ الْحُزْنُ؟ قَالَ: أَجِيعُوا أَنْفُسَكُمْ بِالْجُوعِ،
وَأَظْمِئُوهَا. طَبَّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ.»

*Aleyküm bi'l-hüzni fe-innehû miftâhu'l-
kalbi. Kâlû: Yâ resûlallâhi ve keyfe'l-hüznü?
Kâle: Ecîû enfüseküm bi'l-cûi ve azmiûhâ.*²²

Aleyküm bi'l-hüzni. “Siz hüzünlü yani mahzun olunuz, mahzun olmakta devam ediniz.”

Mesrur olarak yaşamaktansa mahzun olarak yaşamak daha evladır. Kederli, gamlı, neşesiz, hüzünlü, buna devam edin.

Fe-innehû miftâhu'l-kalbi. “Çünkü kalbin anahtarıdır o, kalbin anahtarı.”

Kalbin anahtarı hüzünledir. Allah, “Ben gönülleri kırık olan insanların yanındayım.” buyuruyor.

Kâlû. “Onun için demişler ki.” *Yâ resûlallâhi ve keyfe'l-hüznü?* “Yâ Resûlallah! Bu hüznü nasıl yapacağız biz, nasıl olacak?”

²² Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, XI, 267, r. 11694; Deylemî, *el-Firdevs*, III, 17, r. 4028; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, X, 310, r. 18216; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, VI, 490, r. 16672; Nebhânî, *Fethu'l-kebîr*, II, 225, r. 7799.

Kâle. “Buyurmuş ki.” *Ecîû enfüseküm bi’l-cûi ve azmiûhâ!* “Nefislerinize açlık ve susuzlukla o hüznü temin edin.”

Acıkırsın, acıklı halinde insanın canı da konuşmak da istemez. Ama şimdi biz acıkmıyoruz da çünkü çok güzel yiyoruz. Çok kuvvetli yiyoruz, acıkmıyoruz da memleketimiz de elhamdülillah müsait, çok sıcak da değil, öyle bayılacak bir halimiz de yok. Biraz az yersek, suya ekmeği banar da yersek yahut kuru ekmek yersek, birkaç da hurma tanesiyle, üzüm tanesiyle oruç tutarsak bak sen onun tadına. “Akşam nasıl olacak?” diye gözleri bulanır insanın da, ağzından laf bile çıkmaz insanın. O yürek de yanar sıcaktan, o yüreğin yandığı vakitte, açlığın da tesir ettiği vakitte insanın Allah’a yalvarışıyla tokluk halindeki yalvarışı hiç birbirine uymaz.

Onun için Musa *aleyhisselam* Cenâb-ı hak ile mükâlemede, dedi ki;

“Yâ Musa! Şimdi seninle biz konuşuyoruz karşılıklı, duyuyorsun değil mi?

“Evet yâ Rabbi!”

Ama yarın, benim âhir zamanda gelecek bir ümmetim var. Aramızda, konuşuyoruz şimdi, 70 bin perde var. Sen beni göremiyor-

sun, işitiyorsun ama göremiyorsun çünkü 70 bin perde var. Ama yarın âhir zamanda benim bir ümmetim gelecek, ümmet-i Muhammed, bunlara Ramazan denilen bir ay verilecek. O ayda onlar oruç olacaklar, iftar zamanında sofraya önlerinde, hazır yemekler önlerinde hepsi oturmuş saati bekliyorlar, ezanı bekliyorlar.

Dün bizim küçük kız da oruç tutmuş da akşam üzeri dedim ki;

“Haydi getirin yemekleri yiyelim.” dedim.

“Neden dede?” dedi.

“E bak hava karardı, karanlık oldu kızım.” dedim.

“Ya ezan okundu mu?” dedi.

Ufaklık ama aklı eriyor demek. Ezan okunmadı ki oruç bozacağız demek istedi. Ama her şey önümüzde hazır bu ezanı bekliyoruz, bir dakikada olsa hemen yemiyoruz bekliyoruz. İşte onların o haldeki halleri seninle benim aramızdaki 70 bin perde ile olan muhâberemizden daha âlâdır. Ben o perdele-ri de kaldırıyorum. Yani kulumla karşı karşıyayım. Ama kulumun gözü göremez başka.

Allah affetsin!

Onun için bu mübarek aylarda oruç tutmaktan kaçınmayalım. Çok oruç turalım ve orucumuzu da mümkün mertebe biraz riyazetvâri olaraktan tuzlan, biberlen, domataylan, hatta üzümle yerseniz daha iyidir. Yirmi bir üzümle yenirse onu Cenâb-ı Peygamber hazretleri buyuruyor ki, ona hastalık da gelmez. Biraz insan zayıflar, zayıflar ama hastaneye insan gider, hastaneye ölmek için gitmez ya. Hastaneye tedavi için gider. Böyle bir müddet zarfından insan bir ay, daha fazla daha eksik bir gün böyle kendini riyazete çeker.

Ölürüm!

Yok hastanede ölmüyorsun ki. Hastanede tedavi olup çıkıyorsun, daha gülbüz oluyorsun, hastalığın da ortadan gidiyor. Bu da manevî hastalıkların üzerinden gitmesine vesile olur. Daha sağlam bir bünye ile ve daha sağlam bir akılla çıkarsın dışarıya. Ümmet-i Muhammed de senden istifade eder o zaman.

Niçin?

Fenâ mertebesini bulmuş bekâyâ erişmiştir. Tohumu atmışsın yere, o attığın tohum neşv ü nemâ bulur. O neşv ü nemâ Allah'ın elinde, o senin elinde değil. Senin vazifen

tohumu toprağa atmak. Tohumu toprağa attıktan sonra onu bitirecek Allah'tır.

O *izâ vaka'a* sûresinde çok güzel izah eder;

O tohumu bitiren siz misiniz ben miyim?

Tohumu atan siz misiniz ben miyim?

Ağaçlardaki o şeyleri veren ben miyim?

Suları getiren ben miyim yoksa siz misiniz?

Bak şimdi Urfa tarafları mesela Antep tarafları susuzluktan kırılıyor.

Neden?

Su yok mu, vermiyor Allah ne yapalım?

Bize de vermese biz ne yaparız?

Ne barajın fayda eder ne başka şey fayda eder.

Onun için açlık haliyle Allahu Teâlâ'ya yakınlık hasıl olur, bu yakınlıktan dolayı da zihinler temizlenir, gönüller de temizlenir. Allah'a ibadet de daha başka olur ve insanlarla ülfet ve ünsiyet de, kardeşlik de başka olur.

Onun için o zaman sarılırsın bu benim kardeşim diyerekten, onun derdine derman olmaya çalışırsın, onun elinden tutarsın, ona elinden gelen yardımı yaparsın. Kendine nasıl

yapıyorsan, o da sensin sen de o. İkimiz biriz, yani vücutlarımız ayrı ama ikimiz biriz. Bunun olmayışının sebebi, nefis var, şeytan var, şehvet var araya girmiş bizi birbirimize ayırmış. Sen başkasın ben de başkayım. Ne sen başkasın ne de ben başkayım. İkimiz de Allah'ın kullarıyız, ikimiz de Allah'ın emriyle kardeşiz. Mü'minler kardeştir, kardeşin kardeşe yapmak [istediği şey, kendine yapmak istediği şey olmalıdır.]

Ama şimdi diyeceksin ki, anadan babadan benim bir ağabeyim vardı, öteki der benim de bir kardeşim vardı ama dövüştük biz. Ama dövüştük ki nasıl dövüştük ya! Olur mu canım bu! Bu demek ne ana kardeşliğine benzer ne müslüman kardeşliğine. Hırsın, kibrin, hasetliğin neticesi bu.

Kardeş kardeşle dövüşür mü?

Dövüşüyorsan demek ki hırs, kibir ve gadabın esirisin.

Allah ondan dolayı affetsin.

Alt tarafını kurcalarsan üç beş kuruşluk mirastır bunun altında. Üç beş kuruşluk mirası, sen çok aldın ben az aldım kavgasıyla bakarsın ne insanlık kalır ne de bir şey kalır!

Nefis bir tarafta, nasıl kardeşlik yapacaksınız bununla?

Bununla kardeşlik olur mu?

Kardeş, İslâmiyet'te tekemmül eden insanlar, ikisi de birbirine canlarını verirler. Ama bugün bunu beceremiyoruz.

Bugün bir şey dinledim. Çocuklar mektepte okuyorlar, hocalarına demişler ki;

“Hocaefendi şu masonluk nasıl oluyor şunu bize bir anlatır mısınız?”

Masonluğun ne demek olduğunu hocalarından sormuşlar, ne zaman sordularsa.

Hocaları bunları bir misal olarak demiş ki;

Bir kayığa bindiniz, kayık da ancak üç kişi alır. Bindiniz kayıkta gidiyorsunuz, baktın ki önündeki bir kayık devrilmiş üç kişi suyun üzerinde yuvarlanıyor, birisi senin öz kardeşin, birisi komşun, birisi de mason kardeşin, sen bu üçten hangisini kayığına alacaksınız?

Demiş ki kardeşimi alırım ya!

Yoo demiş, evvela mason kardeşini alacaksınız kayığa demiş.

Yahu [olur mu?]

Onların usulü, mason kardeşini daha kardeşlik sayıyor.

Halbuki müslüman kardeşliği ile mason kardeşlik hiç kaynaşır mı?

Birisi Allah yolunda kardeşlik birisi de dünya yolunda kardeşlik.

Elbette bugün biz nasıl bir çukura düştük ki bu Müslümanlık kardeşliğini kaybettik. Bu Müslümanlık kardeşliğini kaybedişimizin yegane sebebi nefislerimizin esiri, nefislerimize uymak olmuş. Bu huy bizi istila etmiş, nefs-i hevâya ittibâ bizi istila etmiş. Bir de kendi nefislerimizi beğenmemiz bizi istila etmiş.

İlk devrin müslümanlarından bir müslüman gelmiş demiş ki, “Kardeş seninle kardeş olalım biz, kardeşlik.”

Hani kadınlar arasında da meşhur ya, benim kardeşim derler, kardeş olalım. İşte bazen kanlarından da birbirlerine yalattırırlar, bir şey yaparlar, kardeş olduk derler. Böyle şeye tabi lüzum yok. Biz umumiyetle kardeşiz, bu hâs bir kardeşlik yapmak istemiş;

“İyi yapalım.” demiş, “Ama kesen benim kese, ev benim evim, mal benim malım, senin malım benim malım, benim malım senin malın, senin kesen benim kesem, benim kesem senin kesen.”

“Oo, ben o dereceye geledim onu yapmam.” demiş.

Ama eski müslümanlar bunu pekâlâ yapıyorlardı. Onlara sôfîyûn tâbir ediyorlar.

Bilmem vakit biraz uzadı galiba ama bu sôfîyûnların başlarında da İbrahim Ethem geliyor. İbrahim Ethem biliyorsunuz ki hükümdar bir adamken hükümdarlığını terk etti, sofuluğa vurdu işi. Sofuluğa vurduktan sonra bir bostana, bir bostan tarlasına bekçi durmuş. Bostan tarlasında bekçilik yapıyor, tabi bostancı da ona bir nafaka verecek.

Bu sırada bunun eski dostlarından bir grup gelmiş;

Nerede İbrahim Ethem’in evi?

İşte şurada.

Girmişler içeriye, dolabı açmışlar, evde ne varsa yemişler içmişler, demişler ki;

“Biz senin misafiriniz, bak geldik evdekileri de yedik, akşama da bir şey yok, ona göre davran.”

Eh o da parasını almış oradan, götürmüş yine nafakalarını almış getirmiş, ne kadar gün kaldıysalar onları yedirmiş içirmiş;

“Eh, Allah’a ısmarladık!” demişler.

İçlerinden bir ihtiyar varmış o da hastalanmış. demiş;

“Oğul, benim gidecek halim yok, ben hasta kaldım. Şu merkebi getir de merkebe bineyim gideyim.” demiş.

“Amca, merkebi sattık yedirdik size, haberin yok mu?” demiş. E ne yapacağım ben?

“Omuzum sağ olsun, bin omzuma.” demiş. Arkasına almış adamcağızı götürmüş. Bu İbrahim Ethem diye geçiveriyoruz ama bunların meziyetleri bize numune olmaya layık insanlar. Bu bir bostan bekçisi kardeşlerine böyle ikram yaparken, dünyanın servetlerine sahip olan insan müslüman kardeşine arkasını çeviriverirse bak sen bizim halimize artık. Kardeşlik nerede insanlık nerede! Allah cümlemizi affetsin, hakîki insanlık zümresine sizi de bizi de bu mübarek mirac günü hürmetine kabul buyursun.

Lillahi'l-Fâtiha.

Mehmed Zahid KOTKU

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

